

EAZA en WPA bundelen krachten voor de toekomst van *Lophura ignita ignita* en *Lophura ignita nobilis*

door Ben Adriaensen en Tomáš Peš Jr

Status van de in-situ populatie

De situatie van de **grote en kleine Borneo-vuurrugfazant** (*Lophura ignita nobilis* en *Lophura ignita ignita*) is zorgwekkend. Beide ondersoorten staan momenteel als *Kwetsbaar* vermeld op de Rode Lijst van de IUCN. Deze fazanten worden actief bejaagd in hun natuurlijke leefgebied. Zowel jacht als vangst worden beschouwd als de grootste bedreigingen voor hun voortbestaan. Naast de jachtdruk is habitatverlies een andere grote zorg. Volgens Bird et al. (2020) is het bosgebied binnen het natuurlijke verspreidingsgebied van de soort met minstens 14 % afgenomen over drie generaties (ongeveer 19,8 jaar) (Global Forest Watch 2020).

De aanwezigheid van de soort hangt samen met de mate van intactheid van het bos. Ze zijn echter ook te vinden in secundaire bossen (bossen die teruggroeien na kap of verstoring) en worden af en toe waargenomen in oliepalmplantages waar fragmenten van het oorspronkelijke bos overgebleven zijn, met name in plantages die zijn aangewezen als gebieden met een hoge beschermingswaarde. Al deze factoren samen doen vermoeden dat de wilde populatie in de afgelopen drie generaties met meer dan 30 % is afgenomen.

Kleine Borneo-vuurrugfazant (*Lophura ignita ignita*), haan en hen (foto's: Ashley Hernandes bij het ARICC)

Daar de samenwerking tussen dierentuinen en particuliere kwekers blijft groeien, heeft dit programma tot doel een constructief en gelijkwaardig partnerschap tot stand te brengen tussen dierentuinen en toegewijde particuliere vogelhouders. Een succesvol voorbeeld van een dergelijke samenwerking is het instandhoudingsprogramma voor de Vietnamfazant (*Lophura edwardsi*), waar de samenwerking tussen dierentuinen en particuliere kwekers zeer effectief is gebleken. Dit project streeft ernaar een vergelijkbaar pad te volgen. De World Pheasant Association (WPA) en Aviornis International, via de Focusgroep Vuurrugfazanten, zullen essentiële steun verlenen aan het project. Ben Adriaensen zal optreden als contactpersoon en coördinator voor particuliere kwekers.

Birdlife International (2020) stelde een aantal beschermingsmaatregelen voor vanwege deze zorgwekkende situatie in het verspreidingsgebied van de soort. Eén daarvan is het opbouwen van een fokpopulatie in gevangenschap ter ondersteuning van toekomstige herintroductie en aanvulling, met een goed beheerd stamboek om het behoud van de genetische zuiverheid binnen de soort te waarborgen. Op basis van deze verklaring stelde de EAZA Galliformes TAG voor om in het Regionaal Collectieplan 2023 een gecoördineerd EEP (EAZA Ex situ Programme) op te zetten.

Avicultuur: *Lophura ignita ignita* en *Lophura ignita nobilis*

Borneo-vuurrugfazanten worden al tientallen jaren met succes in gevangenschap gehouden en gefokt. Helaas zijn er in die tijd verschillende hybriden ontstaan tussen de 'grote' ondersoort (*nobilis*) en de 'kleine' ondersoort (*ignita*). Tegenwoordig hebben we in de avicultuur een punt bereikt waarop het vaak moeilijk vast te stellen is of vogels genetisch zuiver zijn en veel kwekers kunnen niet met zekerheid zeggen dat hun vogels vrij zijn van hybridisatie. Classificatie van ondersoorten uitsluitend op basis van morfologische kenmerken blijkt onbetrouwbaar te zijn. Bovendien zijn zowel het aantal vogels als het aantal kwekers dat deze soorten houdt aanzienlijk afgenomen. Wij streven er echter naar om deze situatie te veranderen.

Het EEP-initiatief

Begin dit jaar is officieel een EEP voor de Borneo-vuurrugfazant (*Lophura ignita ignita* en *Lophura ignita nobilis*) gelanceerd, op initiatief van Tomáš Peš jr. (zoölogische en botanische tuin van de stad Pilsen).

Doelstellingen van het EEP

Het belangrijkste doel van dit project is het in kaart brengen van de bestaande populatie van *Lophura ignita* (zowel *ignita* als *nobilis*) in gevangenschap. Op basis van deze inventarisatie en informatie van kwekers zullen we bepalen welke vogels genetisch getest moeten worden.

De eerste testfase is gericht op het vaststellen of er nog genetisch zuivere individuen in gevangenschap voorkomen. Tegelijkertijd zal ook de genetische verwantschap tussen de vogels worden geanalyseerd.

Zodra de resultaten beschikbaar zijn, worden ze gedeeld met alle deelnemers. Dit zal ons in staat stellen om genetisch geschikte fokparen of nakomelingen te identificeren die strategisch gekoppeld kunnen worden, zowel bij particuliere kwekers als bij dierentuinen, die als gecoördineerde partners samenwerken.

Grote Borneo-vuurrugfazant (*Lophura ignita nobilis*), haan en hen (foto's: Ashley Hernandes bij het ARICC)

Hennen van *Lophura ignita ignita* (links) en *Lophura ignita nobilis* (rechts) (foto's: James Pfarr bij het Smithsonian Institute and National Museum of Natural History)

Aangezien het project zich nog in de beginfase bevindt, zal het werk stapsgewijs in verschillende stadia worden uitgevoerd. Gedurende het hele proces hechten we veel waarde aan transparantie en duidelijke communicatie met alle deelnemers.

Deelnemen

Identificatie van deelnemers en vogels

Een beschermingsproject zonder deelnemers is als een vogel zonder veren. Daarom zijn we momenteel op zoek naar kwekers die bereid zijn om met hun vogels aan het project deel te nemen.

Deelnemen is eenvoudig.

Geïnteresseerde kwekers kunnen contact met ons opnemen via: europeanfireback@gmail.com U ontvangt dan een document met een korte vragenlijst en deelname-richtlijnen.

Identificatie van vogels die geschikt zijn om getest te worden

Op basis van de verzamelde informatie bepalen we welke vogels het meest geschikt zijn voor genetisch onderzoek.

Verenmonsters verzamelen

Deelnemers kunnen worden gevraagd om verenmonsters te verzamelen van bepaalde vogels. Gedetailleerde instructies worden vooraf verstrekt en indien nodig kunnen er monsterzakjes worden verstrekt.

Genetische analyse

Zodra de monsters zijn ontvangen, worden ze voor analyse naar het Antwerp ZOO Centre for Research and Conservation (CRC) gestuurd. Het onderzoek zal zeer nauwkeurig worden uitgevoerd en zal daarom ongeveer zes tot acht maanden in beslag nemen.

De kosten van dit genetisch onderzoek worden gedekt door de genereuze bijdragen van WPA International, WPA CZ-SK en Aviornis International.

Resultaten delen met deelnemers

Zodra de resultaten beschikbaar zijn, worden ze onmiddellijk aan alle deelnemers meegedeeld.

In dat stadium zullen we evalueren:

- Of er nog genetisch zuivere vogels voorkomen
- Waar deze vogels zich bevinden
- Hoe vogels (of hun nakomelingen) gekoppeld kunnen worden aan genetisch optimale partners

Lange-termijn-monitoring

Het stamboek zal blijvend gemonitord en beheerd worden, met als doel op lange termijn een stabiele, genetisch gezonde en zuivere populatie op te bouwen die als reservepopulatie kan dienen voor toekomstige herintroducties.

Waarom deelnemen aan dit project?

Er zijn verschillende belangrijke redenen om deel te nemen:

Foto boven: hennen van *Lophura ignita ignita* (boven) en *Lophura ignita nobilis* (onder)
Foto's midden en onder: hanen van *Lophura ignita nobilis* (boven) en *Lophura ignita ignita* (onder) (foto's: James Pfarr bij het Smithsonian Institute and National Museum of Natural History)

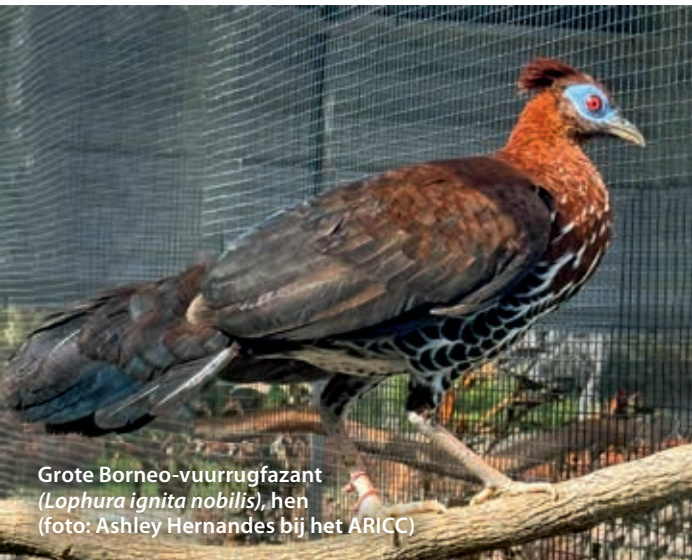
- 1) Genetische zekerheid – Als verantwoordelijke kwekers streven we ernaar genetisch zuivere vogels te houden, en dit project biedt gratis genetische testen aan.
- 2) Internationale samenwerking – Deelnemers krijgen toegang tot nationale en internationale netwerken binnen zowel de particuliere avicultuur als de dierentuinwereld.
- 3) Impact op bescherming – Uw deelname draagt rechtstreeks bij aan het behoud van deze bijzondere soorten op lange termijn.
- 4) Verantwoordelijkheid en geloofwaardigheid – In het huidige klimaat, waarin de tegenstand tegen het houden van vogels steeds luider wordt, laat deelname aan een gecoördineerd beschermingsprogramma zien dat vogelhouders serieus en verantwoordelijk zijn en actief bijdragen aan het behoud van soorten.

Contact

Voor deelname of meer informatie, gelieve contact op te nemen via europeanfireback@gmail.com
Ben Adriaensen – Tomáš Peš Jr

Over het EEP

Het EEP (EAZA Ex situ Programme) heeft als doel gezonde en bloeiende populaties van gezonde dieren binnen en buiten EAZA te hebben en te behouden. Samen met regionale soortbeschermingsplannen en lange-termijn-beheerplannen vormen EEP's één van de pijlers van de populatiebeheerstructuur van EAZA. De rollen van EEP's worden gezamenlijk gedefinieerd door experts uit de EAZA-gemeenschap, hun praktijkpartners en relevante natuurbeschermingsinstanties.

Grote Borneo-vuurrugfazant
(*Lophura ignita nobilis*), hen
(foto: Ashley Hernandes bij het ARICC)

Over EAZA

De European Association of Zoos and Aquaria (EAZA) is 's werelds grootste regionale dierentuin- en aquariumorganisatie, met meer dan 400 leden in Europa, West-Azië en daarbuiten. EAZA bevordert hoge normen op het gebied van dierenwelzijn, natuurbehoud, educatie en wetenschappelijk onderzoek, en coördineert internationale fokprogramma's voor bedreigde soorten. ■